

בתי המשפט

003334/04 א		בית משפט מחוזי באר שבע	
08/10/2006	תאריך:	כב' השופטת צ.צפת	בפני:

התובעים

- בעניין:
1. לוי רחל
 2. יוסף לוי
 3. עז' המנוחה יונית לוי ז"ל נגד

הנתבעים

1. לוי ליאת
2. שירבט חברה לביטוח בע"מ

מיני-רציו:

* נזיקין – פיצויים לנפגעי תאונות דרכים – בגין הפסד השתכרות

* נזיקין – פיצויים לנפגעי תאונות דרכים – עקרונות הפיצוי

* נזיקין – פיצויים לנפגעי תאונות דרכים – זכאות

* נזיקין – פיצויים לנפגעי תאונות דרכים – חישובם

* נזיקין – פיצויים לנפגעי תאונות דרכים – פיצויים בגין נזק לא ממוני

תביעה לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים. הדיון הינו סביב שאלת הנזק.

ביהמ"ש קיבל את התביעה בחלקה, וקבע:

ע"פ ההלכה, שנקבעה לאחרונה בביהמ"ש העליון, הלכת אטינגר - הלכת השנים האבודות - חלה גם על תביעות לפי חוק הפיצויים, ותחולתה רטרוספקטיבית גם על תיקים תלויים ועובדים. עוד נקבע כי אם לניזוק אין תלויים יש לפסוק לו פיצוי ע"פ שיעור גלובאלי של 30%, אלא אם קיימות נסיבות ספציפיות המצדיקות סטייה משיעור זה.

ביהמ"ש קבע, כטענת הנתבעים, כי הבסיס לחישוב הפיצויים בגין הפסד השתכרות לעתיד, יעמוד על בסיס כפל השכר הממוצע במשק (ולא על שילוש), כטענת התובעים). יחד עם זאת, קבע כי גיל הפרישה לצורך חישוב תקופת ההשתכרות יעמוד על גיל 70, כטענת התובעים (ולא גיל 67, כטענת הנתבעים).

ביהמ"ש דחה את טענת התובעים לפיה נוכח הסיכוי ששכרה של המנוחה היה עולה על השכר הממוצע במשק הרי שגם היה עולה מרכיב החיסכון, ועל כן יש להעמיד את שיעור החיסכון על סך של 50%. שיעור החיסכון שנקבע בהלכה (30%), לרוק ללא תלויים, מושתת על ניסיון החיים. חזקה זו אומנם ניתנת לסתירה אך דרושה הוכחה ברמה גבוהה

ואין להסתפק באמירה בעלמא. מעבר לכך, דחה ביהמ"ש את טענת התובעים לגופה, וציין כי ניסיון החיים מלמד דווקא על כך שרמת החיים וההוצאות הנדרשות לסיפוקה עולים ככול שרמת ההשתכרות עולה.

באשר לקביעת השכר הפוטנציאלי של המנוחה, קבע ביהמ"ש כי אומנם הלכה היא כי מקום בו עתידו המקצועי של הניזוק אינו ברור השכר הממוצע במשק יהווה את בסיס השכר. יחד עם זאת, מקום בו קיימים נתונים לגבי הניזוק המאפשרים חישוב אינדיווידואלי - כפי שזה בענייננו - ייטה ביהמ"ש להעדיף חישוב כזה על פני התבססות על חזקת השכר הממוצע במשק. בענייננו, המנוחה בחרה את עתידה המקצועי - עריכת דין - והתמידה בלימודים אלו עד לסיום התואר. על כן, יהיה זה סביר להעמיד בבסיס חישוב הנזק, הכנסה חודשית צפויה בשיעור כפל השכר הממוצע במשק לאורך כל תקופת ההשתכרות.

ע"פ פקודת הניזוקין עיזבון הניזוק יכול לתבוע מן המזיק "הוצאות קבורה", אולם אין לכלול בפיצויים סכום ששולם או שחייבים לשלמו לרגל האבל על המת. ביהמ"ש דחה את טענת התובעים בדבר זכאות לפיצוי בגין הוצאות אזכרה בסיום השבעה ואזכרה בסיום השלושים. הוצאות אבל הם ההוצאות המוצאות בימי ה"שבעה", בתום החודש והשנה ובימי הזכרון, בהתאם ליכולתה של המשפחה ומנהגי עדתה. ביהמ"ש אינו פוסק פיצוי בגין הוצאות על האבל, להבדיל מהוצאות הקבורה. לאור זאת, קבע ביהמ"ש כי התובעים זכאים רק לפיצוי בגין הוצאות המצבה.

פסק דין

התביעה היא על פי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "חוק הפיצויים" או "החוק"), הוגשה ע"י יורשיה ועיזבונה של המנוחה יונית לוי ז"ל (להלן: "התובעים") נגד אחותה של המנוחה (להלן: "נתבעת 1") ונגד "שירביט חברה לביטוח בע"מ" (להלן: "נתבעת 2").

רקע

יונית לוי ז"ל, ילידת 13.1.1982, קיפחה את חייה בתאונה מחרידה אשר אירעה ביום 23.10.04, בהיותה כבת 23. התאונה אירעה בפתח בית המשפחה, בעת שאחות המנוחה, היא הנתבעת 1, נסעה לאחור ברכב המשפחתי מבלי לשים לב שהמנוחה מנסה להיכנס לרכב מהדלת האחורית, וכך מחצה אותה למוות.

מסגרת התביעה

התביעה היא לפיצויים בגין תאונת דרכים על פי חוק הפיצויים. אין מחלוקת בנושא החבות, הדיון מתמקד בגובה הנזק.

במסגרת הסדר דיוני שנערך על ידי הצדדים ואשר אושר על ידי בית המשפט ביום 4.1.06, נתחמה המחלוקת לשאלות הבאות:

- א. האם ההלכה אשר נקבעה בע"א 140/00 עזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל נ"ח החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ, פ"ד נח(4) 486 (להלן: "הלכת אטינגר" או "פסק דין אטינגר"), חלה גם על תובענות המתבררות על פי חוק הפיצויים?

- ב. כיצד יש לחשב את שיעור הנזק על פי הלכת אטינגר?
 ג. מהו שיעור הפיצוי לו זכאים התובעים בגין נזק לא ממוני (כאב וסבל וקיצור תוחלת חיים) על פי חוק הפיצויים?
 ד. מהו שיעור הפיצוי לו זכאים התובעים בגין הוצאות קבורה, אבל ומצבה?

כן הוסכם כי הצדדים יגישו מסמכים (המפורטים בהודעה על צירוף מוצגים) שיתקבלו כמוצגים ללא צורך בחקירת עורכייהם, ויהיו רשאים לצרף לסיכומיהם פרסומים רשמיים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ביחס לנתוני ההכנסות וההוצאות של משפחות בישראל. הוסכם עוד כי מכל סכום שיפסק יש לנכות תשלום תכוף בסך של 50,000 ₪ ששולם לתובעים ביום 11.8.05.

תוך כדי הכנת הסיכומים יצאו תחת ידו של ביהמ"ש העליון מספר הלכות אשר קבעו כדלקמן:
 א) הלכת השנים האבודות (הלכת אטינגר) חלה גם על תביעות על פי חוק הפיצויים (ע"א 8022/00; 8156/00 רז נ. צור, פס"ד מיום 19/3/06), ותחולתה רטרואספקטית גם על תיקים תלויים ועומדים (רע"א 8925/04 סולל בונה נ. עז' עבד אלחמיד תק-על 2006 (1), 2609 (2006)).
 ב) אם אין לניזוק תלויים יש לפסוק לו פיצוי על פי שיעור גלובאלי של 30% (ע"א 10990/05; 11214/05 פינץ ואח' נ. הראל חב' לביטוח פס"ד מיום 11/4/06).

נותרו אם כן מחלוקת בעניינים הבאים:

כושר ההשתכרות - לטענת התובעים שיש לקבוע את כושר השתכרותה הפוטנציאלי של המנוחה כעומד על שילוש השכר הממוצע במשק ולחשבו עד לגיל 70.
 הנתבעים טוענים כי יש לפסוק את הפיצוי על פי השכר הממוצע במשק ועד לגיל 67.

הוצאות קבורה ואבל - לטענת התובעים יש לפצותם בגין הוצאות קבורה - המצבה, וכן הוצאות אבל הכוללות הוצאות "שבעה" ואזכרה במלאת שלושים לפטירת המנוחה. הנתבעת חולקת על חבותה בתשלום עבור הוצאות בגין השבעה והאזכרה.

כאב וסבל

הצדדים אינם חלוקים לגבי החיוב ושיעור הפיצוי בגין "נזק שאינו ממוני", לפיכך, בהתאם לתקנה 4 לתקנות פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (חישוב פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני), תשל"ו-1976, יש לפסוק בגין בראש נזק זה רבע מהסכום המקסימאלי אשר היה במועד התאונה, משוערך להיום. הצדדים הסכימו כי הסכום על פי האמור לעיל עומד על סך של 38,750 ₪. סכום זה ישוערך מ1/2006 ועד היום.

הוצאות קבורה ואבל

על פי פקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: "הפקודה") עיזבון הניזוק יכול לתבוע מן המזיק "הוצאות קבורה" (סעי' 19(ב) לפקודה), אולם אין לכלול בפיצויים "סכום ששולם או שחייבים לשלמו לרגל האבל על המת" (סעי' 81(ב) לפקודה).

אין מחלוקת בין הצדדים לגבי פיצוי התובעים בגין הוצאות בגין מצבה, אשר על פי הקבלה שהובאה בפני בית המשפט היו בסך 4,000 ₪.

התובעים טוענים שיש לפצותם גם על הוצאות שהוצאו בגין האזכרה בסיום ה"שבעה" והאזכרה בסיום ה"שלושים", אינני סבורה כך. הוצאות אבל הם ההוצאות המוצאות בימי ה"שבעה", בתום החודש והשנה ובימי הזכרון, בהתאם ליכולתה של המשפחה ומנהגי עדתה. בית המשפט אינו פוסק פיצוי בגין הוצאות על האבל, להבדיל מהוצאות הקבורה (וראו: ע"א 813/81 ציון חברה לביטוח נ' עזבון בוסקילה, פ"ד לח(4)785, עמ' 794; ת"א (י-ם) 345/74 שלום נ' אברהם, פס"מ תשל"ז(1)223, עמ' 232; ת"א (חי') 574/82 יחזקאל נ' אליהו, פס"מ תשמ"ד(ג) 63, עמ' 77; ת"א (י-ם) 8849/99 עזבון ראובן נ' המרכז הרפואי שערי צדק (פורסם בנבו)). סכום הפיצוי בגין סעי' זה יעמוד לפיכך על סך של 4000 ₪ כשהם צמודים נושאים ריבית כחוק מיום 1/12/04 ועד התשלום בפועל.

הלכת "השנים האבודות":

כפי הנאמר לעיל הלכת השנים האבודות הוחלה גם על תביעות לפי חוק הפיצויים, לרבות אלו התלויות ועומדות. **הלכת פינץ** קבעה את אופן יישום ההלכה הנ"ל על ניזוק ללא תלויים והעמידה את סכום הפיצוי על סך של 30% ואולם נקבע כי **"שיעור זה עשוי להשתנות בהתקיים, במקרה מסוים, נסיבות ספציפיות המצדיקות זאת"**.

התובעים מבקשים לקבוע כי נוכח הסיכוי ששכרה של המנוחה היה עולה על השכר הממוצע במשק, כי אז יגדל גם מרכיב החיסכון, ובהתאם לכך יש להעמיד את שיעור החיסכון על סך של 50%.

טענה זו אין לקבל. שיעור החיסכון שנקבע בהלכת פינץ, לרווק ללא תלויים, מושתת על ניסיון החיים. חזקה זו אומנם ניתנת לסתירה אך דרושה הוכחה ברמה גבוהה ואין להסתפק באמירה בעלמא.

ברי כי לו כיוון ביהמ"ש העליון בהלכת פינץ לכך שכל סטיה מהשכר הממוצע במשק משנה בהתאם גם את מרכיב החיסכון, היו הדברים נאמרים מפורשות ולא מיוחדים **"למקרה מסוים, נסיבות ספציפיות המצדיקות זאת"** (ראו הלכת פינץ, שם).

זאת ועוד, הטענה בדבר הגדלת שיעור החיסכון לאור הסיכוי כי השתכרות המנוחה הייתה גבוהה מהשכר הממוצע המשק, אינה עולה בקנה אחד עם ניסיון החיים, המלמד דווקא על כך שרמת החיים וההוצאות הנדרשות לסיפוקה עולים ככול שרמת ההשתכרות עולה. מכאן שהטענה בדבר הגדלת שיעור החיסכון במקרה כגון דא, אין לה על מה שתסמוך.

השכר הפוטנציאלי של המנוחה

המנוחה, נהרגה בגיל 23 עקב התאונת דרכים קטלנית שארעה ביום 23/10/04. המנוחה סיימה סמוך לפני פטירתה תואר ראשון במשפטים באוניברסיטת בר-אילן, ועמדה להתחיל התמחות. הומצאו ראיות בדבר היותה תלמידה טובה, כעולה מתעודת הבגרות וציוניה בלימודי המשפטים באוניברסיטה. כמו כן הובאו ראיות באשר לשקדנותה, חריצותה ולהצלחתה בעבודתה עד לפטירתה, ביניהם מכתב ההמלצה של עו"ד יעל אדורם בעניין פעילות המנוחה בקורס פרקטיקה וסיוע משפטי ומכתב תודה מאישה אשר טופלה ע"י המנוחה (שניהם נכתבו לפני פטירת המנוחה). תלושי השכר של המנוחה המעידים כי היא עבדה בד בבד עם לימודיה. מטעם הנתבעת לא הובאה כל ראיה קונקרטית שיש בה כדי להעיב על העתיד הצפוי למנוחה כעורכת דין.

במשך השנים הלך והשתרש הנוהג לקבוע את השכר הממוצע במשק כבסיס השכר במקום בו עתידו המקצועי של הניזוק אינו ברור וזאת לפיכך נקודת המוצא. יחד עם זאת, מקום בו קיימים נתונים לגבי הניזוק, המאפשרים חישוב אינדיווידואלי, ייטה ביהמ"ש להעדיף חישוב כזה על פני

התבססות על חזקת השכר הממוצע במשק (ע"א 10064/02 אבו חנא נ. מגדל (פדאור 05 (22) 468).

לפיכך, לצד הכלל נקבעו קריטריונים לקביעת כושר השתכרות פוטנציאלי בכל מקרה נדון, כגון: יכולת אינטלקטואלית, הפותחת קשת מקצועית רחבה וסיכוי להצלחה במקצועות בהם נדרשים כישורים כאלה, חריצות, התמדה, קשר טוב עם בני אדם, כושר ארגון וכיוצ"ב תכונות המסייעות להצלחה (ע"א 3375/99 אקסלרוד נ' צור-שמיר חברה לביטוח, פ"ד נד(4) 450, סעי' 10).

בנידון דידן אמנם אין מדובר באדם בעל עבר מקצועי מוכח - שהרי המנוחה אך סיימה את לימודיה וטרם הוסמכה כעורכת דין. יחד עם זאת, המנוחה בחרה את עתידה המקצועי והתמידה בלימודים אלו עד לסיום התואר.

להבדיל ממקרים בהם העתיד המקצועי של הניזוק לוט הערפל, בהם נפסק כי יש להעמיד את כושר ההשתכרות הפוטנציאלי על השכר הממוצע במשק, הרי שבמקרה דנן אין מדובר בקטינה, ואין לנו עניין בנטיות, מאוויים ושאיפות, אלא בחירה קונקרטית בכיוון מקצועי ברור. רוצה לומר כי בענייננו יהיה זה סביר להעמיד בבסיס חישוב הנזק, הכנסה חודשית צפויה בשיעור כפל השכר הממוצע במשק לאורך כל תקופת ההשתכרות (ראו: ע"א 3793/90 זליג נ. מגדל (פדאור 94 (1) 141).

אמנם יש להניח כי בשנים הראשונות לאחר התאונה היה שכרה נמוך מכפל השכר הממוצע במשק אך מאידך הצפי הוא לגידול הדרגתי ועד להכנסה העולה על כפל השכר הממוצע במשק. בנסיבות שכאלו, באין נתונים המצביעים על שינויים בתאריכים מסויימים, ההערכה הצופה פני עתיד קשה היא, ואזי הדרך ההולמת היא זו שנקבעה בע"א 3375/99 אקסלרוד נ. צור שמיר, קביעה של השתכרות עתידית אחידה לכל אורך תקופת ההשתכרות, המתחשבת בכך כי כושר השתכרותו של אדם הינו נמוך בדרך כלל עד שירכוש ידע, מוניטין וניסיון. כושר זה עולה עם הזמן, עד שמגיע אדם לשיא כושר ההשתכרות.

הבסיס לחישוב הפיצויים בגין הפסד השתכרות לעתיד, יעמוד לפיכך על בסיס כפל השכר הממוצע במשק.

אורך התקופה בגינה יש לפצות עבור אובדן השתכרות

התובעים מבקשים כאמור לקבוע את תקופת ההשתכרות עד גיל 70 ואילו הנתבעת טוענת לגיל 67.

הפסיקה הכירה במשך שנים את גיל 65 כגיל פרישה, זו היתה נקודת המוצא אם כי חזקה זו ניתנת לסתירה. בתי המשפט הכירו במקרים רבים בגיל פרישה גבוה יותר של 70-68 שנים בעיקר לגבי ניזוקים בעלי מקצועות חופשיים כמו רופאים ועורכי דין (ע"א 7942/99 עזבון המנוח אבני ציון נ' ביטוח ישיר, פ"ד נה(2), 511, פסי' 3-4).

מאז חקיקת חוק גיל הפרישה, תשס"ד-2004 (להלן: "חוק הפרישה"), מקובל לראות את גיל 67 כנקודת מוצא לעניין סיום תקופת ההשתכרות הפוטנציאלית (וראו: ע"א 1972/03 בוני שרון ואח' נ' נטליה רקובה ואח', תק-על 2005(4), 213; ת"א (ירושלים) 1597/97 פלוני נ' ויתקין שמואל, תק-מח 2005(4), 1597; ת"א (חי) 944/99 מילר מיכאל נ' סהר חברה לביטוח בע"מ (פורסם בנבו). עם זאת, כאמור, גם טרם חקיקת חוק הפרישה, היה מקובל לקבוע גיל פרישה

גבוה מ-65 לעצמאיים, וכבר נאמר:

"...[ש]עתה, משהתמסדה ההלכה על דבר גיל פרישה גבוה יותר של עצמאיים, יהיה הנטל להביא ראיה מוטל על מי שמבקש לסתור את הנחת הפרישה המאוחרת יותר."
(דוד קציר, פיצויים בשל נזק גוף, מהדורה רביעית, עמ' 257).

ראו לעניין זה גם חוק ביטוח לאומי (נוסח משולב), התשנ"ה – 1995, הקובע בסעי' 245 את הגיל הפורמלי לקבלת קצבת זיקנה כגיל 70, למעט בנסיבות המפורטות בחוק המזכות בקיצבה בגיל פרישה. וההיקש לענייננו ברור.

בענייננו, המנוחה סיימה את לימודי המשפטים, צפוי כי הייתה עוסקת בעריכת דין, שהוא מקצוע חופשי, וכמו רבים מעמיתיה הייתה ממשיכה לעבוד לאחר גיל הפרישה. הוסף על כך את אמצעי הרפואה המשתכללים, העלייה בתוחלת החיים ובאיכות החיים המתבטאת כבר עתה, ומקל וחומר עד הגיע מועד הפרישה של המנוחה.
גיל הפרישה לצורך חישוב תקופת ההשתכרות יקבע לפיכך כגיל 70.

הפסד השתכרות בעבר:

הפסד השתכרות לעבר (30%), מיום התאונה ועד עתה, יפסק בסכום גלובלי של 36,000 ₪.

סוף דבר:

על פי הקריטריונים אשר נקבעו לעיל חישוב הפיצויים הינו כדלקמן:

- א) הפסד ההשתכרות לעתיד יחושב לפי 30% מכפל השכר ממוצע במשק בסך של 15,568 ₪ (2 X 7784), בניכוי מס בשיעור של 25%, לאורך תקופת השתכרות של 543 חודשים (מקדם היוון 296.9042) = 1,039,996 ₪
- ב) הפסד השתכרות בעבר בסך של 36,000 ₪.
- ג) נזק שאינו ממוני בסך של 38,750 ₪ משוערכים מ 1/2006 ועד היום.
- ד) הוצאות קבורה ואבל בסך של 4000 ₪ צמודים נושאים ריבית כחוק 1/12/04 ועד היום.
- ה) שכ"ט עו"ד ב"כ התובעים בשיעור של 13% מסכום הפיצויים המפורטים לעיל בצרוף מע"מ כחוק.
- ו) סך של 50,000 ₪ ששולם כתשלום תכוף יקוזז כשהוא צמוד נושא ריבית כחוק מיום התשלום ועד מועד הקיזוז.
- ז) כל הסכומים דלעיל צמודים נושאים ריבית כחוק עד תשלומם בפועל.

צפפת 54678313-3334/04

ניתן היום ט"ז בתשרי, תשס"ז (8 באוקטובר 2006) בהעדר הצדדים. המזכירות תשלח עותק לצדדים.

צילה צפת – שופטת

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה